

7. Расторгуев В. Н. Теория болевых точек планеты как методология политического планирования / В. Н. Расторгуев // Устойчивое развитие. Наука и практика. – 2002. – № 1. – С. 24–36.

8. Кузенко Т. Б. Тактичне і стратегічне планування економічної безпеки підприємства / Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 3 (33). – С. 142–151.

9. Інституціоналізація природно-ресурсних відносин: [монографія] / за заг. ред. М. А. Хвесика. – К.: Інститут економіки природокористування та сталого розвитку, 2012. – 400 с.

10. Кваснюк Б. Системне дослідження економічної стратегії Української держави / Б. Кваснюк, С. Романеско // Економіка України. – 2005. – № 1. – С. 94–95.

11. Сталій людський розвиток: забезпечення справедливості: [національна доповідь] / кер. авт. колективу Е. М. Лібанова; Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань: Візаві, 2012. – 412 с.

УДК 351.72:352:336.1

О. В. Ольшанський, кандидат наук з державного управління, начальник Фонду комунального майна Сіверськодонецької міської ради Луганської області

КОНСОЛІДАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА ЗАСАДАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Визначено фактори, що негативно впливають на формування дохідної частини місцевого бюджету. Запропоновано шляхи консолідації фінансового забезпечення територіальних громад на засадах децентралізації та субсидіарності, серед яких: формування системи комунальних фінансово-кредитних установ; міжмуніципальне співробітництво та публічне партнерство; об'єднання територіальних громад; механізм соціальної відповідальності бізнесу; раціональний поділ повноважень; установлення фінансових нормативів видатків на виконання делегованих повноважень, критеріїв розподілу інвестиційних субвенцій; зменшення вагомості корегувальних коефіцієнтів щодо формули розрахунку дотації вирівнювання і забезпечення їх неупередженості та прозорості.

Ключові слова: територіальна громада; фінансові ресурси; місцевий бюджет; повноваження органів місцевого самоврядування; децентралізація.

In the article has been identified the factors that negatively influence the formation of local budget revenues. Proposed ways to consolidate financial provision of local communities on the principles of decentralization and subsidiarity, including: formation of public financial and credit institutions, inter-municipal cooperation and public partnerships, combining of local communities; mechanism of social responsibility of business, rational division of powers, the establishment of financial standards expenditures to perform of delegated powers, the criteria for allocation of investment subsidies, the reduction of weight coefficients correcting the formula for calculating of the equalization grant and ensure their impartiality and transparency.

© О. В. Ольшанський, 2013

Key words: *local community; financial providing; local budget; powers of local governments; decentralization.*

Постановка проблеми (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями). В Україні більшість територіальних громад, особливо невеликих, не мають нині достатнього обсягу фінансових ресурсів, який відповідав би функціям, що передбачені законодавством, а це заважає реалізації в повній мірі принципів Європейської хартії місцевого самоврядування та положень Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” щодо вирішення питань місцевого значення [1; 2]. Дотації у складі майже 45 % місцевих бюджетів становлять понад 70 %, а в більшості сільських, селищних бюджетів видатки на виплату заробітної плати з нарахуваннями – понад 90 %. Це свідчить про ресурсну неспроможність переважної більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні й делеговані повноваження, наслідком чого стає, зокрема, небезпека техногенних катастроф в умовах обмеженості фінансових ресурсів місцевого самоврядування для інвестицій в оновлення об'єктів комунальної власності територіальних громад, перш за все в інфраструктуру сфери житлового комунального господарства, яка зношена більш ніж на 60 %. Практично повсюдно наявна загрозна зношеність теплових, каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду, 70 % автомобільних доріг потребують капітального ремонту тощо.

Саме тому серед стратегічних перетворень, які охоплює Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”, зазначено реформу міжбюджетних відносин, метою якої є не лише підвищення якості послуг, які фінансуються з місцевих бюджетів, та підвищення частки інвестиційних видатків на місцях, а також підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів, рівня фінансової забезпеченості делегованих повноважень, видаткової автономності місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів; упорядкування відносин місцевих бюджетів з центром (оптимізація розподілу видаткових повноважень, удосконалення порядку розподілу трансфертів) [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття). Питання фінансового забезпечення розвитку територіальних громад досліджуються в працях відомих українських учених і фахівців як з державного управління, так і з економіки, серед них: Т. М. Боголіб, О. Д. Василик, О. П. Кириленко, В. В. Мамонова, К. В. Павлюк, В. М. Федосов та ін. Наприклад, В. В. Мамонова запропонувала підхід до побудови моделі механізму децентралізації фінансового забезпечення управління територіальним розвитком, який відрізняється від існуючого базування на принципах “4 С”: самостійність, самодостатність, самодіяльність, самобутність. При цьому конфігурація моделі включає чотири компоненти, які створюють єдиний ланцюг, що забезпечує досягнення поставленої цілі – адекватність функцій і фінансових ресурсів щодо їх реалізації для вирівнювання диспропорції у рівні життя територіальних громад [4, 288–289]. Проте невизначеними залишаються механізми забезпечення фінансової самостійності та фінансової автономності органів місцевого самоврядування, перш за все на рівні територіальних громад села, селища, міста районного значення.

Мета статті (формулювання цілей статті (постановка завдання) – виявлення факторів, що негативно впливають на формування дохідної частини місцевого бюджету, і визначення шляхів консолідації фінансового забезпечення територіальних громад на засадах децентралізації та субсидіарності.

Виклад основного матеріалу (виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів). Нині фінансовий потенціал територіальних громад охоплює доходи місцевого бюджету, включаючи власні надходження бюджетних

установ. При цьому доходи місцевого бюджету поділяються на певні групи, кожна з яких має свої джерела надходжень: доходи, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування (за Бюджетним кодексом України – це бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах) та враховуються у визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів; доходи, що не враховуються під час визначення обсягу міжбюджетних трансфертів; трансферти; позички та запозичення [5].

Власні надходження бюджетних установ включають кошти, отримані в установленому порядку як плата за надання послуг, виконання робіт, гранти, дарунки та благодійні внески, а також кошти від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності, що отримуються додатково до коштів загального фонду бюджету і включаються до спеціального фонду бюджету. При цьому власні надходження бюджетних установ поділяються на дві групи: 1) надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством, а саме: плата за послуги, що надаються за основною діяльністю; надходження від додаткової (господарської) діяльності; плата за оренду майна бюджетних установ; надходження від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна); 2) інші джерела власних надходжень бюджетних установ, до яких, у свою чергу, належать: благодійні внески, гранти і дарунки; кошти, що отримуються від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщених на них інших об'єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб; кошти, що отримують вищі та професійно-технічні навчальні заклади від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право [5].

За даними Державної казначейської служби України, до місцевих бюджетів з урахуванням міжбюджетних трансфертів у 2012 р. надійшло 225,3 млрд грн, що на 24,1 % більше, ніж у попередньому році, а без урахування міжбюджетних трансфертів – 100,8 млрд грн, що на 16,6 % більше, ніж у 2011 р. Отже, якщо порівняти структуру доходів місцевих бюджетів за останні роки, можна зробити висновок про певне зростання частки податкових надходжень (з 84,5 % у 2011 р. до 85,2 % у 2012 р.) з одночасним зменшенням (відповідно, з 15,5 % до 14,8 %) доходів від операцій з капіталом та надходжень до цільових фондів [6, 48–49], що вважаємо тривожною тенденцією, оскільки вона свідчить про уповільнення процесів нарощення муніципального капіталу та його обігу.

Проведений аналіз показує, що основним за обсягом джерелом надходжень місцевих бюджетів залишається податок з доходів фізичних осіб, питома вага якого становить майже 60 %. Це означає, що активізація економічної діяльності, створення робочих місць можуть стати шляхом розширення фінансового потенціалу територіальної громади.

Слід відзначити все ще недостатній вплив місцевих податків і зборів на обсяг доходів частини місцевих бюджетів. До недавнього часу їх частка в доходах місцевих бюджетів була настільки мізерною (близько 1 %), що сума надходжень не покривала витрат на адміністрування місцевих податків і зборів. З цих позицій, реформування місцевих податків і зборів, здійснене Податковим кодексом України у 2010 р., у ході якого скасовано 15 видів податків і зборів, що існували з 1993 р., та введено 5 (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; єдиний податок; збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір), у цілому можна вважати виправданим.

Безперечно, помітному зміцненню місцевих бюджетів сприяло реформування спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, завдяки чому надходження єдиного податку до місцевих бюджетів у 2012 р. зросли порівняно з 2011 р. у 2,4 раза, а за 9 місяців 2013 р. – на 45 % (до відповідного періоду минулого року) [4]. Як свідчить проведене дослідження, існують певні адміністративно-просторові неузгодженості цього механі-

зму: суб'єкти господарювання, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, сплачують податки й збори за місцем реєстрації, а не за місцем фактичного розташування їхніх підприємств та здійснення підприємницької діяльності. Це призводить до втрати бізнесом відчуття єдності з територією, на якій він проводиться, недоотримання місцевим бюджетом коштів, необхідних для утримання й розвитку інфраструктури, задоволення спільних потреб територіальних громад, тобто виникає суперечність між формуванням суспільного продукту, його розподілом і використанням.

Фактором, що негативно впливає на поповнення дохідної частини місцевого бюджету, вважаємо також відкладання повноцінного впровадження податку на нерухомість. Проте, як показує зарубіжний досвід, його застосування не лише забезпечує ефективне використання житлових і комерційних приміщень, але й дозволяє муніципалітетам спрямовувати отримані кошти на реалізацію стратегічних планів розвитку територій, поточних і середньострокових соціальних та економічних програм для найповнішого задоволення спільних потреб громад. Так, податок на нерухомість у США забезпечує близько 30 % надходжень до місцевих бюджетів, у Франції – 33, у Канаді – 38 %. У країнах ЄС питома вага цього податку у власних надходженнях місцевих бюджетів становить від 10 % у Данії, Люксембурзі, Фінляндії до 50 % у Бельгії, Іспанії, Литві, Латвії, Словаччині, Словенії, Польщі.

Стосовно міжбюджетних трансфертів слід зауважити, що у 2012 р. їх частка у структурі доходів місцевих бюджетів збільшилася порівняно з попереднім роком на 2,9 % і становить 55,2 %, а приріст абсолютних обсягів – 31,2 % [6, 62–63], тобто зростання трансфертів відбувалося вищими темпами, ніж інших груп доходів місцевих бюджетів. Динаміка трансфертів з державного бюджету до місцевих бюджетів свідчить про низький рівень фінансової самостійності, залежність місцевих бюджетів від державного бюджету.

При цьому формування й розподіл обсягів субвенцій на виконання інвестиційних проєктів нинішнього часу все ще здійснюється в умовах невизначеності формалізованих параметрів, які базуються на показниках економічного та соціального розвитку відповідної території, що не суперечить відповідним положенням Бюджетного кодексу України. Причому слід зазначити, що кількість таких субвенцій у 2011 р. збільшилася проти 2010 р. у 3 рази (до 30 видів), проте деякі з них мали фактично однакову спрямованість, тобто дублювали напрями використання коштів різними головними розпорядниками, що знижувало їх ефективність. Крім того, недостатньо прозорим і чітким є встановлений порядок розподілу міжбюджетних трансфертів, адже формулу розрахунку дотацій вирівнювання ускладнено безліччю коефіцієнтів, а принципів і критеріїв розподілу інвестиційних субвенцій узагалі немає.

Проблема дефіциту фінансового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування поглиблюється також незлагодженістю повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, на виконання яких, згідно з функціональною класифікацією, розподіляються видатки бюджетів усіх рівнів тощо. Так, за даними Рахункової палати України, фактичні витрати загального фонду місцевих бюджетів на виконання делегованих державою повноважень було забезпечено за рахунок видатків, урахованих Міністерством фінансів України під час визначення міжбюджетних трансфертів у 2010 р. – на рівні 95 %, у 2011 р. – 91 % [7, 100].

Недостатність обсягів фінансових ресурсів на виконання органами місцевого самоврядування делегованих державою повноважень, які забезпечуються грошовими ресурсами не в повному обсязі, призводить до виникнення розриву між юридичною відповідальністю органів управління та їхніми фінансовими можливостями. Іншими словами, існуючий механізм формування міжбюджетних відносин не повною мірою забезпечує органи місцевого самоврядування фінансовими ресурсами, достатніми для виконання переданих їм функцій держави, а також неупереджений розподіл суспільного багатства між територіальними громадами, про що свідчить суттєвий розрив між регіонами за показником видатків на душу населення.

Незважаючи на те, що з прийняттям у 2010 р. нової редакції Бюджетного кодексу України на місцевий рівень передано частину доходів, які раніше зараховувалися до державного бюджету, розширено джерела формування й обсяг доходів місцевих бюджетів, що спрямовуються на виконання власних повноважень, до бюджету розвитку, нечітким залишається розподіл повноважень між рівнями управління в державі за сферами життєдіяльності громад, має місце, з одного боку, їхне дублювання, а з іншого – їх брак. Крім того, нині видаткові повноваження органів влади та управління розподілено як відповідальність за фінансування бюджетних установ за типом (школи, лікарні), а не за функціональною класифікацією (освіта, охорона здоров'я тощо), а формування бюджетів на рівні закладів ґрунтується на секторальних (галузевих) нормативах, що значно обмежує можливості органів місцевого самоврядування стосовно ресурсної оптимізації.

Для прикладу, нині фінансування сфери охорони здоров'я здійснюється з державного, республіканського АР Крим та обласних і районних бюджетів, бюджетів міст республіканського АР Крим та обласного значення. Так, з державного бюджету виділяються кошти на первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (багатопрофільні лікарні й поліклініки, що виконують специфічні загальнодержавні функції, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України) тощо.

Одночасно видатки на охорону здоров'я здійснюються також з районних бюджетів і бюджетів міст республіканського АР Крим і обласного значення та враховуються у визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. До них також належать видатки на первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні широкого профілю, пологові будинки, станції швидкої та невідкладної медичної допомоги, поліклініки й амбулаторії, загальні стоматологічні поліклініки, а також дільничні лікарні, медичні амбулаторії, фельдшерсько-акушерські та фельдшерські пункти).

Що стосується *бюджету АР Крим і обласних бюджетів*, з них видатки на охорону здоров'я здійснюються в тому числі на консультативну амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні республіканського АР Крим та обласного значення).

При цьому з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення серед видатків, що враховуються у визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, не передбачено видатки на охорону здоров'я [5, ст. 88].

Водночас за чинним законодавством (Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров'я” від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ (зі змінами), ст. 16) мережа державних і комунальних закладів охорони здоров'я формується з урахуванням потреб населення в медичному обслуговуванні, необхідності забезпечення належної якості такого обслуговування, своєчасності, доступності для громадян, ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Мережу таких закладів не може бути скорочено. При цьому лікарня є комплексним лікувально-профілактичним закладом, який забезпечує надання кваліфікованої стаціонарної та амбулаторно-поліклінічної допомоги населенню міста. Структура лікарень визначається органом управління охорони здоров'я, якому вона підпорядковується, залежно від потреб населення в інтенсивній, плановій, реабілітаційній стаціонарній медичній допомозі.

Нормативи потреби Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя у стаціонарній медичній допомозі в розрахунку на 10 тисяч населення затверджено Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження нормативів потреб у стаціонарній медичній допомозі в розрахунку на 10 тисяч населення” від 28 червня 1997 р. № 640 (76–80 лікарняних ліжок на 10 тис. населення). Тобто для міста з населенням 100 тис. осіб має бути не менше 750 ліжок.

Проте проведене дослідження показало, що цей норматив має достатньо широкий діапазон на практиці, що суперечить його змістовній сутності: наприклад, Ужгородська міська лікарня (кількість населення у місті – 116,3 тис. осіб) має стаціонар на 390 ліжок;

Ніжинська (Чернігівська обл.) центральна міська лікарня (кількість населення – 76,7 тис. осіб) – стаціонар на 450 ліжок; Конотопська (Сумська обл.) центральна районна лікарня (кількість населення – 88,8 тис. осіб) – стаціонарне відділення на 600 ліжок. При цьому планування витрат на оплату праці здійснюється, виходячи із загальної чисельності працівників, а також з урахуванням рівня середньомісячної заробітної плати працівників у середньому по закладу та окремо для кожної з категорій персоналу: для медичного (лікарського, середнього, молодшого) персоналу, адміністративного персоналу, спеціалістів у розрізі відділень і служб.

Вважаємо за доцільне систематизувати витрати закладу охорони здоров'я у такі групи: на оплату праці (з нарахуваннями та з розподілом на оплату праці медичного персоналу, адміністрації, допоміжного персоналу); на устаткування, інструменти, включаючи стерилізацію інструментів (з амортизаційними відрахуваннями); на медикаменти і перев'язувальні матеріали; на харчування хворих; на утримання хворих (матеріали на прибирання, прання тощо); на комунальні послуги та енергоносії; інші витрати (адміністративні – відрядження, канцелярські товари, оренда тощо).

Крім того, має бути визначено два переліки медичних послуг (діагностичних, лабораторних, консультативних, лікувальних та профілактичних, а також дослідження, аналізи, консультації тощо): 1) фінансування яких входить до поняття “безоплатне надання медичної допомоги комунальним закладом охорони здоров'я”; 2) які не фінансуються державою (муніципалітетом), а оплачуються хворим самостійно. Має бути встановлено співвідношення витрат безпосередньо на лікування та інші послуги (адміністративно-господарчі), причому такий норматив має бути досить чітким. При цьому можна, безумовно, передбачити певні корегувальні коефіцієнти, але, з одного боку, вони мають бути чіткими й зрозумілими, обмеженими в кількості, а з другого – процес їх застосування має бути неупереджений і прозорий.

Іншими словами, формування видатків місцевих бюджетів необхідно здійснювати на основі фінансових нормативів витрат на виконання делегованих повноважень, узгоджених із відповідними державними соціальними стандартами надання публічних послуг населенню (перш за все, у соціальній та гуманітарній сферах).

Одним із проблемних питань поповнення дохідної частини місцевого бюджету вважаємо недостатню розвиненість місцевих запозичень як інструмента фінансування місцевого розвитку, що певною мірою викликано обмеженнями, встановленими чинним законодавством щодо використання запозичень для інвестицій. Незважаючи на це, окремі територіальні громади (переважно міст обласного значення, причому частіше обласних центрів) застосовують випуск муніципальних облігацій для отримання надходжень до бюджету розвитку, хоча й з різним рівнем успішності.

Наприклад, як зазначалося в попередніх публікаціях автора, відповідно до рішень Луганської міської ради з метою залучення коштів для фінансування бюджету розвитку міста, а саме для забезпечення розвитку інфраструктури територіальної громади, здійснено випуск та розміщення облігацій внутрішніх місцевих позик серій “А”, “В” і “С”, кошти від розміщення яких було використано на придбання контейнерів європейського стандарту для збирання твердих побутових відходів; реконструкцію зовнішніх і внутрішніх теплових мереж та мереж гарячого водопостачання; будівництво багатоповерхового житлового будинку; реконструкцію зелених насаджень парків, скверів і вулиць місцевого значення; реконструкцію засобів та обладнання зовнішнього освітлення територій загального користування та прибудинкових територій; реконструкцію асфальтового покриття прибудинкових територій тощо. При цьому облігації внутрішньої місцевої позики м. Луганська серій “А”, “В” і “С” не обертаються на зовнішніх ринках [8].

Сума доходу, виплачена станом на 01.01.2013 р. за облігаціями місцевих позик, дорівнює: серія “А” – 4 306 350,68 грн, серія “В” – 10 008 980,00 грн, серія “С” – 33 677 000,00 грн.

Відповідно до умов випуску облігацій серій "А" і "В" у 2012 р. здійснено погашення цих облігацій у повному обсязі., непогашеними залишилися облігації серії "С" у кількості 50 000 шт. на суму 50 000 000 грн. Погашення облігацій внутрішньої місцевої позики проводиться, як це й передбачено Бюджетним кодексом України, за рахунок надходжень до бюджету розвитку.

Висновки з даного дослідження й перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, сучасний стан фінансового забезпечення розвитку громад характеризується наявністю суттєвих вад, які значно уповільнюють процеси кількісних та якісних змін в усіх сферах життєдіяльності територіальної громади. У зв'язку з цим можна зробити висновок про посилення централізації повноважень щодо формування та визначення напрямів використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, що обмежує права органів місцевого самоврядування на фінансову автономію, призводить до непрозорого планування та використання бюджетних коштів на виконання делегованих повноважень, негативно впливає на формування оптимальної структури виконавчих органів місцевих рад тощо.

Проведене дослідження дозволило визначити шляхи консолідації фінансового забезпечення територіальних громад на засадах децентралізації та субсидіарності, серед яких: раціональний поділ повноважень між підсистемами управління в державі та рівнями його здійснення; встановлення фінансових нормативів видатків на виконання делегованих повноважень, критеріїв розподілу інвестиційних субвенцій; зменшення вагомості корегувальних коефіцієнтів до формули розрахунку дотації вирівнювання й забезпечення їх неупередженості та прозорості.

Крім того, потужними напрямками розширення фінансового потенціалу територіальних громад вважаємо такі: формування системи комунальних фінансово-кредитних установ, функціонування якої дозволило б ширше використовувати механізм запозичень: комунального кредитування та місцевих цінних паперів, що успішно використовується за кордоном як основне джерело фінансування інвестиційних програм. Крім того, невикористаним залишається потенціал міжмуниципального співробітництва та публічного партнерства як співробітництва на основі договору між територіальними громадами та/або приватними партнерами (юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями) у сферах, визначених законодавством; механізму соціальної відповідальності бізнесу тощо.

Перспективними напрямками дослідження можуть стати подальший розвиток домінант фінансування соціальної і гуманітарної сфер життєдіяльності громади (перш за все, охорони здоров'я і освіти) для оптимізації мережі бюджетних установ; підходів до територіальної синхронізації фактичної діяльності суб'єктів господарювання як платників податків та зарахування їх надходжень до відповідних місцевих бюджетів; принципів чіткого та повного визначення переліку делегованих і власних (самоврядних) повноважень органів місцевого самоврядування, раціонального їх поділу між різними рівнями та підсистемами управління в державі на засадах децентралізації і субсидіарності.

Крім того, багатонадійним вважаємо формування механізмів реалізації права територіальних громад на добровільне об'єднання як форми інституціонально-фінансової кооперації, що дасть можливість об'єднувати кошти місцевих бюджетів як об'єктів права комунальної власності для фінансування спільних проектів, зокрема підходи до розподілу не лише коштів об'єднаної територіальної громади, але й міжбюджетних трансфертів як способу державної фінансової підтримки місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування (ратифікована Законом України від 15 липня 1997 р. № 452/97-ВР) // Офіційний вісник України. – 2013. – № 39. – Ст. 1418.
2. Реалізація доручення Президента щодо забезпечення збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів дозволить посилити фінансову спроможність територіальних

громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/29318.html>. – Назва з екрану (01.11.2013 р.).

3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // ВВР України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

4. Територіальна громада: знаннєвість, дієвість : [моногр.] / Ю. О. Куц, В. М. Сінченко, В. В. Мамонова, С. В. Газарян та ін. / за заг. ред. Ю. О. Куца. – Х. : Віровець А. П., Апостроф, 2011. – 340 с.

5. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : від 8 липня 2010 р. № 2456-VI (зі змінами) – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

6. Бюджетний моніторинг : Аналіз виконання бюджету за 2012 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. І., Рудик А. І. та ін.] ; ІБСЕД, Проект “Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження”, USAID. – К., 2013. – 73 с.

7. Звіт Рахункової палати України за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16740480>.

8. Ольшанський О. В. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад / О. В. Ольшанський // Публічне управління: теорія та практика : збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. – 2012. – Вип. 2 (10). – С. 111–115.